

ΤΙ ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΙ ΑΚΟΥΕΤΑΙ

ΤΑ ΕΥΘΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

('Ανέκδοτα απ' την τελευταία διάλεξι του συγγραφέως κ. Νικ. Λάσκαρη στο Λύκειο τών 'Ελληνίδων).

Α'. ΛΙΓΟΝ καιρό μετά την ανακήρυξι του 'Ελληνικού Βασιλείου, ιδρύθη στη Σηρο το πρώτο νεοελληνικό θέατρο κ' ύστερα από πέντε χρόνια, στα 1835, βρέθηκε επί τέλους και στην 'Αθήνα ένας επιχειρηματίας, ο 'Αθαν. Σκυντζόπουλος, ν' ανοίξη με τὰ μικρά οικονομικά του μέσα ένα θέατρο — παράγκα, εκεί που βρίσκεται σήμερα το μεγαρο της 'Εθνικής Τραπέζης. Στο θέατρο αυτό, που όταν φυσούσε άνεμος, έμοιαζε λίγο... με καράκι, οι ήθοιοι ήσαν όλιο άνδρες. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται και ο σατυρικός ποιητής 'Ορφανίδης και ο επίσης ποιητής Γεώργ. Παράσχος.

Η συγγραφαίες του θεάτρου αυτού ήσαν κυριολεκτικώς έξωφρενικές.

Οι θεαταί έπρεπε να σκεφτούν πολλή ώρα για να καταλάβουν αν μιὰ σκηνογραφία παρίστανε δομάτιο ή δάσος. Και τις περισσότερες φορές έμεναν στο τέλος όλιο σύμφωνοι, ότι παρίστανε... θάλασσα! 'Όσο για τὰ κοστούμια τών ήθοιοιών, δεν είχαν και μεγάλη διαφορά από χαλασμένα απορημένα ντόμια. Και μόνο ή φουστανέλλες ίππηχαν σε άφθονία.

Η παραστάσεις που έδιδοντο στο θεατράκι αυτό τις Κυριακές και τις άλλες 'επίσημες' ημέρες, άνηγγέλλοντο στο Κοινόν από ένα ντελόη! Η συνήθεια όμως αυτή εξακολούθησε και μέχρι τών ημερών μας στις μικρές επαρχίες.

'Ετσι, κάποτε είχε πάει στον Κραβασσαρά ένας θίασος για να δώση μιὰ παράσταση, κατόπιν ειδικής προσκλήσεως του δημάρχου. Η... διαφήμις ανετέθη, ως συνήθως στον ντελόη. Συνέτασε όμως, ο άνθρωπος αυτός να έχη να άναγγέλη πολλά πράγματα την ημέρα εκείνη. Γι' αυτό έγραψε καλόν να τὰ πη όλα μαζί, ως έξης :

—'Ηρθανε τὰ θεάτρα στην παράγκα του μάστορα Χρήστου. τὸ καιτε που καπεταν Γεράσιμου έφερε κρασί, ο κύρι Μανώλης ο μανάβης έφερε κραιμύδια, ένας έχασε κάτι κλειδιά, Σαφάντα λεφτά τὰ θεάτρα, δύο δεκάδες τὸ κρασί, μιὰ τὰ κραιμύδια και πέντε τὰ βρετρία!...

Εκτός αυτού όμως, οι τότε θίασοι συνήθιζαν, στο τέλος κάθε παραστάσεως, να προαναγγέλλουν τὸ έργο που θα παιζόταν την άλλη μέρα. Κάτι ανάλογο δηλαδή μ' εκείνο που γίνεται σήμερα στον Καραγκώζη!

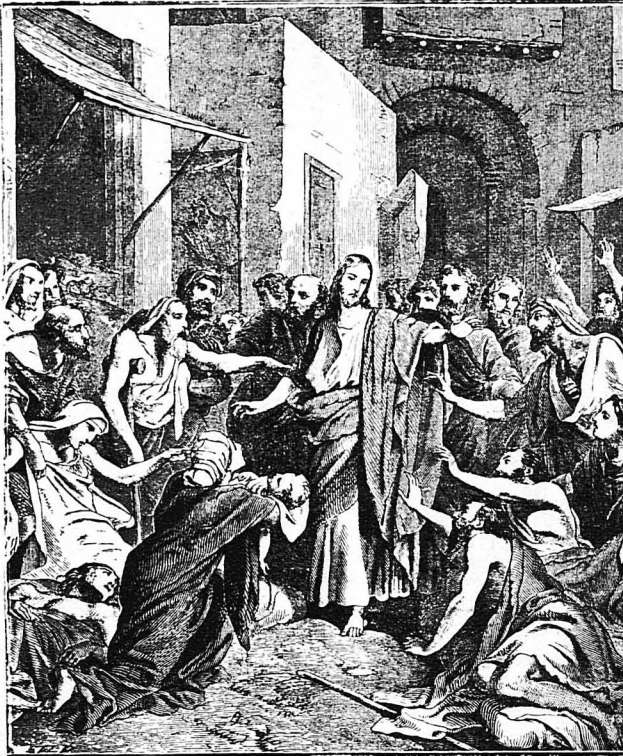
Κάποτε λοιπόν παιζότανε στην Τρίπολι τὸ δράμα του Δουμά ε' Ο Πύργος του Νέλς. Σε μιὰ σσηνή του έργου, ο ίπότης Βουρβιδάνος ζητεί απ' τὴ βασίλισσα Μαργαρίτα αξιώματα και τιμές.

—'Αταπατῆ, Μεγαλειοτάτη, λέει με στόμφο, να λάβω την θέσι του πρωθυπουργού.

—Θι την έχετε, τὸ άπαντὰ ή βασίλισσα.
—'Αταπατῆ ν' απομακρυνθοῦν της Αιῶλης πάντες οι έχθροι μου.
—Και τούτο θα γίνη.

—'Αταπατῆ άκάμα, Μεγαλειοτάτη, πρόσθεσε τότε ο ήθοιοῦς που ίπεδύετο τὸν ρόλο του ίπότη, να παρακαλέσετε πάντας τούς παρόντας θεατάς να με ήψησον δια της παρουσίας των εις την αδριανή μου εΐσεργετικη, εις την άπαιαν θα παχητὸ πεντάπρακτον έξαιρετων έργον ε'Ο Υιὸς της Νυκτός, διότι εδει δη χολμάτων, ως έλεγε και εις πρόλογον των άξιότιμον κυρίων θεατῶν!...
Τὸ τί έπακολούθησε, τὸ μαντεύετε βέβαια.

Ο Ο Ο Ο ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ Ο Ο Ο Ο

'Ασθενείς και άνάπηροι ίκέτεαν τὸν Κύριο να τούς σώση...

'Αλλά και τὸ ίσποβολεῖο ήταν κάτι άγνωστο στο καιρό 'Ελληνικό θεατρο. 'Ο ίσποβολεύς, ο όποιος ήταν συνήθως ένας απ' τούς ήθοιοιούς, στεκότανε στα παρασκήνια. Για πρώτη φορά οι 'Αθηναῖοι είδαν τὸ κουκούλιο του ίσποβολέως σπὴ μέση του προσηρίου, όταν ήρθε στην πόλι μας τὸ 'Ιταλικὸ Μελοδράμα (τὸ 1840). Καταλαβαίνετε βέβαια πῶς καταλήξει τούς πρόξενισε ο πρωτοφανής αυτός νεωτερισμός. Τότε άκούσθηκε μεταξύ δύο θεατῶν της πλατείας κ' ο έκλόουθος διάλογος :

—Τι άφηρημένοι που σὸο εινε αυτοι οι Φράγκοι! Ξέχασαν στη σσηνή εκείνο τὸ... μπαούλο.

—'Όχι, καϊμένε, δεν εινε μπαούλο, Εινε τὸ κελλι εκείνου που θα τούς κρατάη τὸ ίσο!...

'Ενα άλλο ανέκδοτο σχετικό, εινε και τὸ έξης :
Σε κάποιο δράμα έπαιζε ο γνωστός τότε ήθοιοῦς Κακούρης, ο όποιος σε μιὰ σσηνή έπρεπε να πη τὴ φράσι: «Τρέμε, κακούρηγε». Τὴ στιγμή εκείνη όμως ξεχασε τὸ ρόλο του κ' άρχισε να μιερδεύη τὰ λόγια του. 'Ο ίσποβολεύς, που άντελήφθη τὴν παραχή του, τὸ ψιθύρισε μέσα απ' τὰ παρασκήνια :

— Τρέμε, κακούρηγε!...

'Ο Κακούρης όμως, νομίζοντας, ότι τὸ έλεγε «Τρέμε, Κακούρη», άρχισε... να τρέμη πραγματικά! 'Ο ίσποβολεύς επανέλαβε τότε τὸ δυνατά :

— Τρέμε, κακούρηγε!...

'Ο Κακούρης άρχισε να τρέμει περισσότερο, σάν να είχε 40 βαθμῶν πυρετό! 'Όταν όμως και για τρίτη φορά ο ίσποβολεύς τὸ ψιθύρισε τὴν ίδια φράσι, έχασε τὴν ύπαιμονή του και γυρίζοντας στα παρασκήνια, φώναξε μ' άγωνία :

— Τόημο, βρε άδερφέ!... Τι άλλο θέλεις να κάνω ;

Φαίνεται ότι κ' οι δημοσιογράφοι της επογής εκείνης δεν είχαν μεγάλη ιδέα από θεατρο. Αυτό τούλάχιστον τὸ συμπέρασμα βγαίνει κάποιος διαβάσει τις θεατρικές τους κριτικές. Μιὰ εσημεοίδα έγραφε τὴν επομένη μιὰς παραστάσεως της «Λοικίας Λαμεριούσ» :

«Αὐτός ο Λαμεριούρ δεν μᾶς παρουσίασε και μεγάλα πράγματα. 'Αναμφιβόλος εινε κατὰ πολὺ κατώτερος τὸν Ροσσίνι».

'Ο άθεότατος δημοσιογράφος εινε πάσι τὴν ησοῖδα τὸ έργου για μυστικοσκηθέτη!

'Άλλος πάλι δημοσιογράφος, γράσσοντας μιὰ κριτική για τὴν πρώτη παύσταση τῶ 'Ελληνικού μελοδράματος «Μάκος Μπότσαρης», τὸ έπισμασθησε ως ε π ο ῖ ν ο α ν ν ε ρ ο γ η τ ο ν ν ! Καί συμπεραίνει ο κ. Ν. Λάσκαρης :

«Φαίνεται ότι τὴν εποχή εκείνη τὰ θεατρικά έργα είχαν άνάγκη κάπου-κάπου κ' από λίγη Μαγνησία Πελεγκρίνο!...».

Τὸ 'Ιταλικὸ Μελοδράμα με τις προκλητικές θεατρικές του, έσπειρε σκάνδαλα στους 'Αθηναίους τὸ καιρὸ εκείνου, οι όποιοι είχαν συνήθως να βλέπουν στους ρόλους τών γυναικῶν κάτα... μαντρόχαλους, ίξύριστους ως εἰ τὸ πλειστον!

Η 'Ιταλίδα πρωταγωνίστρια Ρίτα Μπάσσο έγινε τὸ μελλον τῆς έριδος μεταξύ τών έσημοτέρων άνδρων της επογής. Μεταξύ τών θαυμαστῶν της συγκαταλέγεται κ' ο τότε δήμαρχος Καλλιφρονάς, καθώς κ' ο πρόεδρος της 'Αγγλίας. Κάποτε, ο τελευταίος διοργάνωσε μιὰ έσπεριδα προς τιμην της Ρίτας, στην όποια όμως δεν προσκάλεσε τὸν αντίηλό του Καλλιφρονά.

Χολαθείς τότε κ' εκείνος, διέταξε να κόψουν άμέσως τὸ νερό της 'Αγγλικῆς Πρεσεβίας και να πάρουν ν' άνάβουν τὸ φανάρι που βρισκότανε μπροστὰ σπὴν πόρτα της, (τὸ όποιον σημειωτέον ήταν και

Η ΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1

Χήρας υγιό μαζέλλεσαν σὲ μαυρομάτας πόρτα
καὶ πάινε τὸ αἷμα του σὺν σιγαλὸ ποτάμι.
'Ἡ μάνα του τὸ μάζωνε μ' ἕνα ξερὸ σφουγγάρι
μέσ' στὸ λαῖνι τῶβαλε καὶ μπρὸς του τὸ παῖναι.

2

'Ἐσεῖς, παιδιά, καλὰ παιδιά, καλὰ καὶ διαλεγμένα,
ἂν εἴστε γιὰ τὸν τόπο μας, ἂν σάτε στὸ χωριὸ μας,
ντουφέκι νὰ μὴ οἰζέτε, τραγοῦδια νὰ μὴν πῆτε,
κι' ἂν σὰς ρωτήσῃ καὶ κανεῖς νὰ μὴν τὸ μαρτυρῆσῃ.

Κι' ἂν σὰς ρωτήσῃ ἡ μάνα μου, ἡ δόλια ἢ ἀδερφή μου,
μὴν πείτε πὼς ἐπέθανε ἐδῶ στὸν
(ἔξνο κόσμο,
νὰ εἰπῆτε πὼς παντρεύτηκα καὶ
(πῆρα ἄλλη γυναῖκα,
πῆρα τὴν πέτρα πεθερά, τὴν μαύ-
(ρη γῆς γυναῖκα
καὶ τὰ κοντοκατάρραχα ὅλα γυ-
(νακαδέφρα.

Ο Ο Ο Ο ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ Ο Ο Ο Ο

'Ο Ἰησοῦς διώχνει ἀπ' τὸ ναὸ τοὺς ἐμπόρους καὶ ἀργυραμοιβοὺς.

3
— Ποῦ πάει τ' ἀγαπημένο μου
(τώρα τὸ βοᾶδν-βοᾶδν;
— Στὴ βουσί πάω γιὰ χροῦ νερό,
(στὸ ποταμὸ γιὰ πλύμα.
— Σὰν πᾶς, 'Ελένη, γιὰ νερό,
(στὸν ποταμὸ γιὰ πλύμα,
πάρε κι' ἐμὲ τὰ ροῦχα μου, ποῦλι
(μου, νὰ τὰ πλύνης.
Νὰ μὴν τὰ πλύνης με νερό, οὔτε
(καὶ μ' ἄλυσσιβα
παρὰ μὲ μωσκοσάπουνο πού βάνεις
(στὰ μαλλιά σου.
Νὰ μὴν τ' ἀπλώσης σὲ δεντρί, οὐ-
(τε σὲ κισσαρίσι
παρὰ σὲ πιραμυγδαλιά στὰ κον-
(τοκλώναρά της
νὰ λέφτουν τ' ἄνθια ἀπάνω σου,
(τὰ μῆλα στὴν ποδιά σου.

τὸ μοναδικὸ τοῦ δρόμου ἐκεῖνου).
Τὴν ἄλλη μέρα ὁ πρέσβυς ἔ-
στελε τὸν ἰδιαίτερο γραμματέα
του στὸ Διμαρχεῖο, γιὰ νὰ ζητή-
σῃ νὰ διορθωθῶν αὐτὲς ἡ ἐλλεί-
ψεις. 'Ο γραμματεὺς παρουσιά-
στηκε στὸ Διμαρχο κι' ἄρχισε νὰ
τοῦ λέη:

— Κύριε Διμαρχε, μὲ στέλνει
ὁ κύριος πρέσβυς...
— Μὰ! τὸν δέκοψε ὁ Καλλι-
φρονᾶς. 'Ὅστε γνωρίζει ὁ κ. πρέ-
σβυς, ὅτι ὑπάρχει καὶ Διμαρχος;
— Μά... ὑποθέτω, ἀπάντησε ἔκπληκτος ὁ γραμματεὺς.

— Τότε λοιπὸν πὼς δὲν τὸν προσκάλεσε εἰς τὴν ἐσπερίδα του;
Πηγαίνετε. σὰς παρακαλῶ, νὰ τὸν ἐρωτήσετε ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐ-
τοῦ καὶ δταν μοῦ φέρετε τὴν ἀπάντησιν, μοῦ λέγετε συγχρόνως καὶ τί
ἐπιθυμεῖτε.

'Ἀντὶ ἀπαντήσεως, ὁ Καλλιφρονᾶς ἐλάμβανε τὴν ἄλλη μέρα πρόσ-
καλῆσι τοῦ πρεσβευτοῦ σὲ νέα του ἐσπερίδα, ὅπου θὰ παρουσιάζετο καὶ
πάλι ἡ περιπόθητος Ρίτα Πλάσσο. 'Ἀμέσως τότε ἐκάλεσε τὸν ἀρμόδιο
ὐπάλληλο τῆς Διμαρχίας καὶ τοῦ εἶπε:

— Νὰ πᾶνε νὰ βάλουν ἀμέσως τὸ νερό στὴν 'Αγγλικὴ πρεσβεῖα...
Καὶ νὰ προσθέσουν ἄλλο ἕνα φανάρι ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα της!...
Κι' ὅταν ὁ ὑπάλληλος βγήκε ἀπ' τὸ γραφεῖο, ὁ κ. Διμαρχος πρόσ-
θεσε μόνος του:
— Θὰ πληρώσῃ μὲν ὁ δῆμος ἄλλον ἕνα φανόν, ἀλλὰ βεβαίως δὲν
θὰ τὸν κρατῇ ὁ Διμαρχος!...

'Όταν ἐπὶ τέλους ἐνεφανίσθη γιὰ πρώτη φορὰ στὴ νεοελληνικὴ
σκητὴ θηλυκὸς ἠθοποιός, τὸ κο-
σμοποικόν γεγονός ἀνηγγέ-
θη ἀπ' τὸν νετλάη ὡς ἔξης:
— 'Απόψε στὸ θέατρο τῆ γυ-
ναῖκα θὰ τὴν παίξῃ γυναῖκα!...
Ο ΑΚΡΟΑΤΗΣ

ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ 100Ε'ΗΡΙΑΔΟΣ

ΤΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΚΑΙΤΕ

'Ἡ τάξις τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ζωῆς του. 'Εργασία
ἀπὸ τις πέντε τὸ πρωῖ. 'Ο θάνατος τῶν ἀγαπημένων του.
Τὰ παιδιὰ τῶν γυναικῶν πού ἀγάπησε. Μικιέβιτς καὶ Γκαῖ-
τε. 'Ἡ ἐμφάνισις τοῦ 'Ολύμπιου Διὸς. Τὸ μέτωπο τοῦ ποιη-
τοῦ πού ἀχτινοβολεῖ ἀπὸ μεγαλοπρέπεια. 'Ἡ κηδεῖα τοῦ
Γκαῖτε, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

'Ἡ ζωὴ τοῦ Γκαῖτε, κατὰ τὰ τελευταῖα του χρόνια, ἦταν κανονι-
σμένη μὲ ἐξαιρετικὴ τάξι. Μολονότι εἶχε περάσει πειὰ τὰ ὄγδοντα
του χρόνια, κάθε πρωῖ σηκώνονταν στὶς τέσσερες καὶ μισή. Στὶς πέντε
ἀκριβῶς βρισκόταν μπρὸς στὸ γραφεῖο του καὶ ἀρχίζε τὴν ἐργασία
του, σημειώνοντας προχείρως τὶς ἰδέες αὐτοῦ εἰχαν ἔρθῃ τὴ νύχτα,
κατὰ τὰ διαλείμματα τοῦ ὕπνου του, ἢ καὶ μέσα στὸν ὕπνο του ἀκόμα.
Στὶς ὀχτὼ προσκαλοῦσε ἕναν ἀπὸ τοὺς τέσσερες γραμματεῖς του
καὶ τοῦ ὑπαγόρευε τὸν δεύτερο «Φάουστ» ἢ τὴ συνέχεια τοῦ «Ἰουλιέ-
μου Μάιστερ».

Κατὰ τὰ χρόνια αὐτὰ, ὁ Γκαῖ-
τε δὲν ἔβριγε καθόλου ἀπὸ τὴ Βαί-
μάρη κι' οἱ περιπατοῖ του δὲν ἐ-
πεκτεινότουσαν πέρα ἀπ' τὰ προ-
άστεια τῆς πόλεως. Δὲν ἐσύχαζε
πειὰ στὴν Αὐλὴ παρὰ μόνον σὲ ἐ-
ξαιρετικὲς περιπτώσεις καὶ μόνη
χαρὰ γι' αὐτόν, καὶ μοναδικὴ ἀ-
πασχόλησις, ἦταν ἡ ἐργασία.

'Ο Γκαῖτε, πρὶν πεθάνει σὲ ἡλι-
κία ὄγδοντα τριῶν χρόνων, εἶχε
δεῖ νὰ πεθάνουν ὅλοι οἱ ἀγαπη-
μένοι του κι' ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς
τὸν Σὺλλερ, τὸν πιὸ στενὸ τοῦ
φιλο, τὴ σύζυγό του Χριστιάνη,
τὸν γιό τοῦ, ὁ ὁποῖος πέθανε στὴ
Ρώμη τὸ Νοέμβριον τοῦ 1830, καὶ
τὸν προστάτη του ἐκλέκτορα τῆς
Βάδης Κάρολο-Αύγουστο.

'Αντιθέτως, στὸ τέλος τῆς ζωῆς
του, εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ συναν-
τήσῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὰ παιδιὰ
μερικῶν γυναικῶν, τὶς ὁποῖες εἶ-
χε ἀγαπήσει στὴ νεότητά του:
τὸν γιὸ τῆς Λόττιας Μλοῦφ, τὴν
ὁποία, ὡς γνωστόν, ἀπαθῆναισε,
κάνοντάς τὴν ἡρώδιδα τοῦ «Βε-
θέρου», τὴν κόρη τῆς πολυαγαπη-
μένης του Μπεττίνας, τὴν ἐγγυ-
νὴ μᾶς ἄλλης φίλης του, τῆς Λι-
λῆς, καὶ τὸν γιὸ τῆς Χρυστιάνης
Νέμαν, στὴν ὁποία, ὅταν ἦταν 40
χρόνων, εἶχε ἀφερώσει τὸν περι-
φρῶ ἐλεγείο του «Εὐφροσύνη».

Κατὰ τὸ 1828, μεταξὺ τῶν ἄλ-
λων ἐνδόξων ἐπισκεπτῶν πού πῆ-
γαιναν στὴ Βαίμαρη, μόνον καὶ
μόνο γιὰ νὰ ὑποκληθῶν μπρὸς
στὸν ὀλόμπιον ποιητὴ τῆς, ἦταν καὶ
ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς Πο-
λωνίας 'Αδάμ Μικιέβιτς. 'Ο φί-
λος του 'Οντνιεκ, ὁ ὁποῖος τὸν συνώδευε στὸ προσκύνημά του αὐτό,
γράφει τὰ ἔξης σχετικῶς μὲ τὴ συνάντησι τους μὲ τὸν Γκαῖτε:

«Τὸν περιμένεμε ἐπὶ ἕνα τέταρτο περίπου στὸ σαλόνι τοῦ σπιτιοῦ
του, σιγαλοκουβεντιάζοντας. Κάθε τόσο ὁ Μικιέβιτς μὲ ρωτοῦσε ἂν
ἡ καρδιά μου χτυπάει. Πράγματι δὲ ἤμαστε καὶ οἱ δυὸ σὲ μιὰ τέ-
τοια κατάστασι, σὺν τὰ περιμένεμε κάποια ὑπερφυσικὴ ἐμφάνι-
σι. "Ἐξαφνα ἀκούσαμε βήματα σ' ἕνα διαμέρισμα κοντὰ μας. Τότε
ὁ 'Αδάμ ἀπήγγειλε μ' ἐπισιμότητα ἕνα στίχο τοῦ συμπατριώτου μας
ποιητοῦ Σίσκα πού λέει:

«*Α κ ο ὄ γ ο γ τ α ἰ ν ἄ φ τ ἄ ν ο υ ν β ῆ μ α τ α θ ε ἰ κ ἄ...*».

» Μὰ δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμα, ὅταν ἡ πόρτα ἀνοῖξε κι' ὁ ἴδιος
ὁ 'Ολύμπιος Ζεὺς παρουσιάστηκε μπροστά μας: "Ἐνοιωσα εἰνὴ
νὰ μοῦ περνοῦν ὀλόκληρο τὸ κορμί. Πραγματικὰ ὁ Γκαῖτε ἐμοιάζε
καταπληκτικὰ μὲ τὸν Δία: Εἶχε ψηλὸ ἀνάστημα, σιλουέττα κολοσ-
σοῦ, βλέμμα ἐπιβλητικὸ καὶ μέτωπο Θεοῦ... Ναι, προπάντων στὸ
μέτωπο βρισκόταν αὐτὸ πού τὸν ἔκανε νὰ μοιάξῃ μὲ τὸν πατέρα τῶν
Θεῶν. Χωρὶς νὰ φεράῃ διάδημα, ἀχτινοβολοῦσε ἀπὸ μεγαλοπρέπεια.

'Ο Γκαῖτε πέθανε στὶς 22
Μαρτίου 1832. Τὴν ἡμέρα τῆς
κηδεῖας του ἡ καμπάνεσ σημάι-
ναν πένθημα σ' ὅλη τὴ Γερ-
μανία.

